

Ideový návrh
reformy
sociálnych
služieb krízovej
intervencie

SocioFórum

Iceland
Liechtenstein
Norway **Active
citizens fund**

Tento dokument vznikol vďaka projektu „Rozvoj SocioFóra ako relevantného partnera pri tvorbe verejných politík“ je podporený z programu ACF-Slovenska, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2014 – 2021. Správcom programu je Nadácia Ekopolis v partnerstve s Nadáciou otvorenej spoločnosti Bratislava a Karpatskou nadáciou.

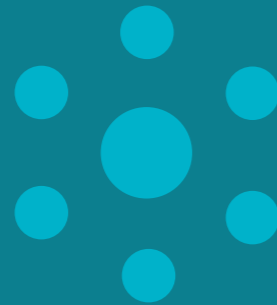
Vydal © Nezávislá platforma SocioFórum, o. z.
Bratislava 2021
Text © Jozef Kákoš a kolektív autorov
Grafický dizajn © Zuzana Chmelová

Ideový návrh reformy sociálnych služieb krízovej intervencie

Bratislava, december 2021

OBSAH

6	Krátky súhrnný prehľad navrhovaných zmien
10	Úvod
14	A. Základné princípy navrhovanej reformy
16	B. Cieľové skupiny, ktorých sa dotýka ideový návrh reformy
18	C. Činnosti v sociálnych službách krízovej intervencie
20	Prehľad aktuálnych činností v zákone č. 448/2008 Z. z.
22	Návrh na doplnenie aktuálnych činností v zákone č. 448/2008 Z. z.
24	Návrh nových (aktuálne chýbajúcich) činností v zákone č. 448/2008 Z. z.
26	D. Komplexnejšie a prehľadnejšie sociálne služby krízovej intervencie
30	E. Financovanie služieb krízovej intervencie a rozdelenie kompetencií verejnej správy
34	F. Zákony, ktorých sa navrhované zmeny dotknú
36	Záver
38	Príloha: Výstupy z diskusie zo dňa 2. 12. 2021

Krátky súhrnný prehľad navrhovaných zmien

Navrhované zmeny sa dotýkajú ľudí zo šiestich cieľových skupín, ktorí sa ocitli alebo sú ohrození nepriaznivou sociálnou situáciou, a to:

- ľudí, ktorí nemajú zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb,
- ľudí, ktorí užívajú alebo majú závislosť od návykových látok alebo návykových škodlivých činností,
- ľudí, ktorí sú bez bývania alebo ohrození stratou bývania,
- detí v zariadeniach krízovej intervencie a detí, ktoré pochádzajú z málo podnetného prostredia,
- mladých dospelých, ktorí odchádzajú alebo sú po odchode zo zariadení ústavnej starostlivosti,
- ľudí, ktorí sú ohrození správaním iných fyzických osôb alebo sa stali obeťou správania iných fyzických osôb.

Súčasný stav	Navrhované zmeny
V súčasnosti sú niektoré existujúce činnosti v zákone o sociálnych službách č. 448/2008 Z. z. nedostatočne definované.	Navrhujeme preformulovanie, resp. doplnenie niektorých aktuálnych činností ukotvených v zákone o sociálnych službách. Konkrétne ide o: <ul style="list-style-type: none"> • pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, • preventívna aktivita, • ošetrovateľská starostlivosť v zariadení, • pomoc pri pracovnom uplatnení, • komunitná práca a • komunitná rehabilitácia.

V súčasnosti platnom zákone o sociálnych službách č. 448/2008 Z. z. **chýbajú niektoré (najmä odborné) činnosti**, ktoré by zefektívni chod sociálnych služieb krízovej intervencie.

Navrhujeme **rozšírenie aktuálnych činností** v zákone o sociálnych službách. Nové činnosti majú za cieľ posilniť a vylepšiť ponúkané sociálne služby. Konkrétne sú to:

- pomoc pri vyhľadávaní a udržaní si bývania,
- dlhové poradenstvo,
- harm-reduction poradenstvo a aktivity,
- krízová intervencia a
- podpora rozvoja rodičovských činností.

Aktuálne rozdelenie sociálnych služieb krízovej intervencie **nie je dostatočne prehľadné a neumožňuje rýchlo reagovať na potreby** cieľových skupín v nepriaznivej sociálnej situácii. V súčasnosti musia poskytovatelia častokrát registrovať viacero druhov služieb a pri každej novo registrovanej službe prejsť zdĺhavým a náročným procesom registrácie. Viaceré služby sú si pritom obsahovo veľmi podobné a dochádza tak k zbytočnej kombinácii rôznych typov služieb.

Navrhujeme **zjednodušenie** zákonom aktuálne **definovaných služieb** a ich nahradenie tromi formami služieb:

- terénna sociálna služba,
- ambulantná sociálna služba a
- pobytová sociálna služba
- deliaca sa na
  1. prenocovanie a
  2. ubytovanie.

V súčasnosti platný zákon o sociálnych službách č. 448/2008 Z. z. vo viacerých paragrafoch **rozlišuje verejného a neverejného** poskytovateľa sociálnych služieb.

Navrhujeme **zrušiť delenie poskytovateľov** podľa právnej formy a zriaďovateľa pri financovaní sociálnych služieb.

Financovanie sociálnych služieb z verejných zdrojov je v zákone o sociálnych službách č. 448/2008 Z. z. **rozdelené podľa jednotlivých registrovaných druhov služieb**.

Navrhujeme **rozdelenie financovania služieb na obligatórne a ostatné**

- financovanie obligatórných činností bude v kompetencii MPSVaR
- financovanie ostatných činností bude pre vybrané 3 cieľové skupiny v kompetencii miest, prípadne VUC (viď časť financovanie SSKI)

Zákon o sociálnych službách č. 448/2008 Z. z. aktuálne pri financovaní **nevytvára priestor** pre inovatívne spôsoby financovania.

Navrhujeme vytvorenie nového typu financovania sociálnych služieb krízovej intervencie inšpirovaného princípom **Social Impact Bond**, ktorého základnou myšlienkou je finančne podporiť a odmeniť dosiahnutie pozitívnych výsledkov pri práci s klientom. Odmena má byť viazaná na organizácie, projekty alebo programy, ktoré riešia zložité sociálne problémy.

V súčasnosti je **príspevok na bývanie viazaný na dávku v hmotnej núdzi** a jeho výška pre jednočlennú domácnosť je 58,50 €.

Navrhujeme osamostatniť **príspevok na bývanie** od dávky v hmotnej núdzi a jeho navýšenie tak, aby dokázal naplniť účel, za ktorým je vytvorený

Úvod

Od nadobudnutia účinnosti platnej právnej úpravy zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách uplynulo už viac ako desať rokov. Zákon bol veľa krát novelizovaný (viac ako 20×), čo má za následok neprehľadnosť, nezrozumiteľnosť a náročnosť pre tých, pre ktorých je tento zákon určený. Navyše tento zákon, ktorý vznikol a menil sa v kontexte spoločenských a politických podmienok na Slovensku, nevytvoril také právne prostredie v implementačnej praxi, ktoré by garantovalo rovnoprávnosť všetkých subjektov bez akejkoľvek diskriminácie. Zároveň toto prostredie neumožnilo realizáciu práv občanov v plnom rozsahu a pre všetkých, osobitne pre príjemcov sociálnych služieb krízovej intervencie.

Dôvodom nevyhovujúcej situácie v sociálnych službách krízovej intervencie je aj „kostrbaté“ napĺňanie originálnych povinností v oblasti sociálnych služieb krízovej intervencie zo strany lokálnej a regionálnej samosprávy. Negatívne do tohto stavu vstupuje aj rozdrobenosť lokálnej samosprávy na mnoho malých obcí.

Na základe vyššie uvedených dôvodov sme pripravili a **predkladáme ideový návrh reformy sociálnych služieb krízovej intervencie, ktoré riešia nepriaznivú sociálnu situáciu:**

- ľudí, ktorí nemajú zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb,
- ľudí, ktorí užívajú alebo majú závislosť od návykových látok alebo návykových škodlivých činností,
- ľudí, ktorí sú bez bývania alebo ohrození stratou bývania,

- detí v zariadeniach krízovej intervencie a detí, ktoré pochádzajú z málo podnetného prostredia,
- mladých dospelých, ktorí odchádzajú alebo sú po odchode zo zariadení ústavnej starostlivosti,
- ľudí, ktorí sú ohrození správaním iných fyzických osôb alebo sa stali obeťou správania iných fyzických osôb.

Tento návrh vznikol participatívnym procesom skupiny odborníkov a organizácií pracujúcich v sociálnych službách krízovej intervencie. Ideový návrh zmeny legislatívy bol vypracovaný pod gesciou Nezávislej platformy SocioFórum, o. z. K návrhu prebehla následne diskusia v rámci širšej 22-člennej skupiny, ktorej sa zúčastnili poskytovatelia sociálnych služieb (verejní i neverejní) a odborníci. Ideový návrh bude predstavený širokej verejnosti a zverejnený na webovom sídle SocioFóra. Zároveň bude dokument zaslaný relevantným aktérom v oblasti poskytovania sociálnych služieb (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, ZMOS, ÚMS, SK8 a iní).

Návrh považujeme za podklad a ponúkame ho ako **vstup do odbornej diskusie** ako má legislatíva o sociálnych službách vyzerat' v budúcnosti a aké zmeny sa v nej majú udiat', aby viac reflektovala potreby ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii), subjektov s nimi pracujúcimi a tiež skúsenosti z praxe. Vnímame, že niektoré návrhy (napríklad spôsob financovania) reflektujú pohľad iba časti služieb krízovej intervencie.

Naším zámerom nebolo nájsť model, ktorý by vyhovoval všetkým, ale priniesť ucelený návrh ako podnet do ďalšej diskusie a túto cestu chceme ešte spoločne s inými cieľovými skupinami prejsť. Nutné a nezastupiteľné v tomto procese bude miesto Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, v ktorého gescii by sa mal takýto tvorivý proces odohrávať.

A. Základné princípy navrhovanej reformy

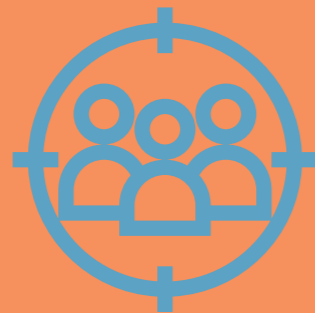
Poskytovanie sociálnych služieb krízovej intervencie (ďalej SSKI), má byť založené na nasledovných princípoch:

- rešpektovanie a podpora základných ľudských práv a slobôd
- nediskriminácia / zásada rovnakého zaobchádzania
- dôraz na prevenciu
- poskytovanie sociálnej ochrany a sociálnych služieb, ktoré zodpovedajú individuálnym potrebám a preferenciám jednotlivcov, rodín a komunit
- zabezpečenie práva na sociálnu službu pre ľudí odkázaných na sociálnu službu
- maximalizácia vlastných podporných sietí jednotlivca, rodiny a komunity
- spolupráca štátu, lokálnej a regionálnej samosprávy a viaczdrojové financovanie
- dostupnosť podpory – geografická aj finančná
- prepojenie zdravotnej, vzdelávacej a sociálnej starostlivosti – multi-sektorový a multi-disciplinárny prístup
- poskytnutie a zabezpečenie sociálnych služieb bez ohľadu na príjmové a majetkové pomery človeka
- súbeh bývania a podpornej služby (napr. podpora v samostatnom bývaní)
- rovnoprávne postavenie poskytovateľov bez ohľadu na ich právnu formu a zriaďovateľa, vrátane financovania z verejných zdrojov
- dodržiavanie štandardov kvality s cieľom zabezpečiť konzistentné/ súdržné a vysokokvalitné služby v celej krajine
- definovanie služieb v systéme krízovej intervencie ako služieb vo verejnom hospodárskom záujme – možnosť ich objednávaní zo strany verejnej správy od rôznych poskytovateľov
- kontinuálnosť a úplnosť služieb, flexibilita služby (podľa miery aktuálnych potrieb) a „šitie služieb na mieru klienta“ (kombinácia takých služieb, ktoré dokážu plne reagovať na komplexné potreby klienta)
- znižovanie prahov služieb a využívanie prístupu harm reduction s cieľom, aby boli prístupné pre všetky skupiny ľudí, vrátane tých s komplexnými potrebami

B. Cieľové skupiny, ktorých sa dotýka ideový návrh reformy

Sociálne služby krízovej intervencie, ktorým sa venuje predkladaný návrh, sa poskytujú na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie fyzickej osoby v zmysle § 2 ods. 2 písm. a), b), a i) a g). V rámci tohto ideového návrhu pod pojmom nepriaznivá sociálna situácia rozumieme ohrozenie fyzickej osoby sociálnym vylúčením alebo obmedzenie jej schopnosti sa spoločensky začleniť a samostatne riešiť svoje problémy:

- a. z dôvodu, že nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb,
- b. pre svoje životné návyky, spôsob života, závislosť a užívanie návykových látok alebo návykových škodlivých činností,
- c. z dôvodu straty bývania alebo ohrozenia stratou bývania,
- d. z dôvodu ohrozenia správaním iných fyzických osôb alebo ak sa stala obeťou správania iných fyzických osôb,
- e. pre deti, z dôvodu pobytu v zariadeniach krízovej intervencie, prípadne pochádzajúce z málo podnetného prostredia,
- f. pre mladých dospelých, z dôvodu pobytu alebo odchodu zo zariadení ústavnej starostlivosti.

Podotýkame, že v tejto fáze spracovania ideového návrhu reformy SSKI sme sa prioritne venovali len uvedeným cieľovým skupinám, ale v ďalšej diskusii očakávame aj vstupy a návrhy pre úpravu právnych vzťahov, ak to bude potrebné, aj pre iné cieľové skupiny, ktoré sú odkázané na sociálne služby krízovej intervencie, napr. pre zotrvávanie v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby.

C. Činnosti v sociálnych službách krízovej intervencie

Ideový návrh reformy SSKI spočíva primárne v zmene pohľadu na poskytovanie sociálnych služieb a odborných či iných činností. **Náš návrh je registrovať nie služby, ale činnosti, ktoré sa v danej službe budú následne vykonávať.** Tento postup posilní kvalitu poskytovaných služieb a ich multi-sektorový a multi-disciplinárny charakter, keďže umožní poskytovateľovi činnosti vhodne a flexibilne kombinovať podľa potrieb cieľovej skupiny.

Rovnako očakávame zjednodušenie procesu transformácie sociálnych služieb, keďže pri zmene potrieb cieľovej skupiny nebude potrebné registrovať novú sociálnu službu, ale postačí úprava poskytovaných činností. **Tento nástroj umožní poskytovateľovi flexibilne reagovať na potreby cieľovej skupiny.**

Z praxe zároveň vyplýva, že aktuálne existujúce odborné, obslužné a ďalšie činnosti nie sú pre efektívny a plynulý chod sociálnych služieb krízovej intervencie dostačujúce, je preto nutné ich aktualizovať, prípadne doplniť. Súčasťou predkladaného ideového návrhu je preto aj návrh nových činností, ktoré majú za cieľ posilniť a vylepšiť ponúkané sociálne služby.

Prehľad aktuálnych činností v zákone č. 448/2008 Z. z.

Odborné činnosti (§ 16)

- Sociálne poradenstvo (§ 19),
- Pomoc pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby (podľa prílohy č. 3 v rozsahu podľa prílohy č. 4),
- Pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov (§ 20),
- Sociálna rehabilitácia (§ 21),
- Ošetrovateľská starostlivosť v zariadení (§ 22),
- Rozvoj pracovných zručností (§ 23),
- Tlmočenie (§ 44),
- Sprostredkovanie: 1. tlmočenia (§ 45), 2. osobnej asistencie (§ 46),
- Pomoc pri výkone opatrovníckych práv a povinností (§ 55),
- Výchova,
- Preventívna aktivita (§ 23a),
- Pomoc pri pracovnom uplatnení,
- Pomoc pri príprave na školské vyučovanie a sprevádzanie dieťaťa do a zo školy a školského zariadenia,
- Pomoc pri prevádzke domácnosti, pomoc pri hospodárení s peniazmi, podpora pri organizovaní času, podpora pri zapojení sa do spoločenského a pracovného života, podpora rozvoja osobných záujmov, predchádzanie a riešenie krízových situácií a podpora spoločensky primeraného správania v rámci podpory samostatného bývania¹,
- Bežné úkony starostlivosti o dieťa v rozsahu (podľa prílohy č. 4).

Obslužné činnosti (§ 17)

- ubytovanie
- stravovanie
- upratovanie
- pranie, žehlenie, údržba bielizne a šatstva

Ďalšie činnosti (§ 18)

- utváranie podmienok na (bod 1. – 8.):
  1. prípravu stravy, výdaj stravy a výdaj potravín,
  2. vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny
  3. poskytovanie nevyhnutného ošatenia a obuvi,
  4. upratovanie,
  5. pranie, žehlenie a údržbu bielizne a šatstva,
  6. úschovu cenných vecí,
  7. vzdelávanie
  8. záujmovú činnosť
- poskytovanie
  1. osobného vybavenia;
  2. nevyhnutného ošatenia a obuvi;
  3. prepravy,
- donáška stravy,
- požičiavanie pomôcok,
- zabezpečenie záujmovej činnosti.

Komunitný rozvoj, komunitná práca a komunitná rehabilitácia (§ 82)

¹ Navrhujeme tieto činnosti rozdeliť pod nové alebo už existujúce činnosti.

Návrh na doplnenie aktuálnych činností v zákone č. 448/2008 Z. z.	
Pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov (§ 20)	Doplniť sprostredkovanie služby telefonovania (klienti si môžu obvolať pracovné ponuky, zavolať na úrady) + zdôrazniť, že ide aj o sprevádzanie klientov do inštitúcií, na zdravotné vyšetrenia, na úrady
Preventívna aktivita (§ 23a)	Doplniť , že ide o činnosť zameranú nielen na predchádzanie rizikovým situáciám a na ich prekonanie/riešenie, ale aj na ochranu verejného zdravia. Preventívnou aktivitou je aj znižovanie rizík a škôd (harm-reduction poradenstvo), ktoré súvisia s užívaním drog či životom na ulici, ale aj motivácia cieľových skupín k pozitívnej zmene v živote (napr. liečba závislosti) a realizácia workshopov (napr. workshopy na tému bezpečnejší sex, navliekanie kondómov či pracovné workshopy)
Ošetrovateľská starostlivosť v zariadení (§ 22)	Navrhujeme premenovať na „Ošetrovateľská činnosť v sociálnych službách“ a umožniť túto činnosť vykonávať aj mimo vybraných druhov sociálnych služieb (§ 35, § 36, § 38, § 39), a to aj terénnou formou (terénna zdravotno-sociálna starostlivosť) ako aj v ostatných službách a umožniť jej legálne poskytovanie.

Pomoc pri pracovnom uplatnení	V zákone nie je bližšie definované, preto bude nutné ju bližšie definovať a zároveň odlíšiť od § 23. Náš návrh: pomoc pri pracovnom uplatnení je podpora pri zapojení sa do pracovného života, ktorá zahŕňa napr. pomoc pri vyhľadávaní práce (sprostredkovanie telefonovania), príprava na zamestnanie (prejsť si s klientom situácie, ktoré môžu nastať v procese hľadania práce, pomoc so životopisom, príprava na pohovor), príp. sprevádzanie (ako podpora) k zamestnávateľom.
Komunitná práca a komunitná rehabilitácia (§ 82)	Vytvoriť právne podmienky , aby komunitná práca a komunitná rehabilitácia mohli byť realizované bez ohľadu na cieľovú skupinu a to aj terénnou formou; činnosti by mali zahŕňať aj aktivity spadajúce pod peer to peer programy (napr. zapojenie ľudí na základe vlastnej skúsenosti – tzv. <i>experts by experience</i>) a komunitné organizovanie.
Sociálna rehabilitácia (§ 21)	Doplniť podpora pri organizovaní času, podpora pri zapojení sa do spoločenského života, podpora rozvoja osobných záujmov.

Návrh nových (aktuálne chýbajúcich) činností v zákone č. 448/2008 Z. z.

Podpora pri vyhľadávaní, sprostredkovaní a udržaní si bývania (prevencia pred stratou bývania)	Podpora a sprostredkovanie bývania – ide o služby vedúce k získaniu bývania od aktívneho vyhľadávania bytov, cez komunikáciu s prenajímateľmi, nastavovanie nájomných zmlúv, technickú kontrolu bytov, ale aj o pomoc pri prevádzke domácnosti, predchádzanie a riešenie krízových situácií a pomoc pri zabezpečovaní potrieb súvisiacich s bývaním (napr. pomoc pri zabezpečovaní nevyhnutného nábytku, príp. bielej techniky). Ide o činnosť, kedy pomáhame ľuďom, ktorí nemajú alebo získali bývanie, ale tiež ľuďom a rodinám, ktorí sa ocitajú v krízovej situácii.
Finančné a dlhové poradenstvo v sociálnych službách	Pomoc pri hospodárení s peniazmi, resp. poradenstvo a praktický nácvik finančnej gramotnosti, riešenie dlhov a prevencia ich vzniku, komunikácia/mediácia s veriteľmi a pod. Je nevyhnutné, aby v týchto službách pracoval zamestnanec riešiaci osobné bankroty s primeraným vzdelaním.

Harm-reduction poradenstvo a aktivity	Poradenstvo a sprevádzanie klienta v procese stabilizácie či zlepšenia svojej životnej situácie, zahŕňa napr.: <ul style="list-style-type: none"> • nízko-prahové testovanie (na krvou a pohlavne prenosné choroby, žltáčka, COVID-19) – ako odborná činnosť • zabezpečovanie a distribúcia ochranných pomôcok na znižovanie rizík (injekčné striekačky, kondómy a podobne) – financovanie pomôcok cez MZ SR • distribúcia testov na zisťovanie škodlivých prímiesí v drogách • zber a likvidácia nebezpečného odpadu (napr. pohodených injekčných striekačiek) – ako prevádzkový náklad
Krízová intervencia	Podpora pri udržaní základných životných potrieb (napr. distribúcia a logistika základných životných potrieb), pomoc pri krízovej sociálnej situácii, ktorá vyžaduje bezodkladné riešenie napr. vyhľadávanie ohrozených ľudí a transport do SS, rozdávanie diek ľuďom v núdzi (v zime), podpora nízkopríjmových rodín, osôb žijúcich v zariadeniach sociálnych služieb, osamelých matiek, osamelých seniorov, rodín v akútnej kríze, ktorí sa nachádzajú v potravinovej a materiálnej deprivácii apod.
Podpora rozvoja rodičovských činností	Cieľom činnosti je zvyšovanie rodičovských zručností a prevencia a eliminácia negatívnych dopadov rôznych rizikových faktorov v sociálne znevýhodnených rodinách.

D. Komplexnejšie a prehľadnejšie sociálne služby krízovej intervencie

Aktuálne rozdelenie sociálnych služieb krízovej intervencie vnímame ako problematické, pretože nie je dostatočne prehľadné a neumožňuje rýchlo reagovať na potreby cieľových skupín v nepriaznivej sociálnej situácii. V súčasnosti musia poskytovatelia častokrát registrovať viacero druhov služieb a pri každej novo registrovanej službe prejsť zdĺhavým a náročným procesom registrácie. Viaceré služby sú si pritom obsahovo veľmi podobné a dochádza tak k zbytočnej kombinácii rôznych typov služieb.

Navrhujeme zaviesť 3 formy služieb krízovej intervencie: terénna sociálna služba, ambulatná sociálna služba a pobytová sociálna služba bez potreby členiť ich na jednotlivé druhy. Pri každej forme sociálnej služby navrhujeme iba základný balík obligatórných činností, ktoré by mali obsahovať. Ostatné, iné ako obligatórne činnosti si pri registrácii dopĺňa poskytovateľ podľa potrieb cieľovej skupiny, s ktorou pracuje. Ak už je zaregistrovaná určitá forma sociálnej služby aj s určitými činnosťami, pri rozširovaní činností bude preskúmanie podmienok registrácie potrebné iba vtedy, ak by sa dotýkalo zákonom stanovených priestorových podmienok. V ostatných prípadoch by mal poskytovateľ iba oznamovaciu povinnosť. Týmto by sa dosiahla efektívnejšia kombinácia činností poskytovaných v službe, ktorá by sa zároveň dala prispôbovať meniacim sa potrebám klientov.

Vnímame však potrebu o novom rozdelení služieb na 3 formy a o tom, ako by takéto rozdelenie vyzeralo v praxi, viesť ďalšiu diskusiu. Naším zámerom je zjednodušiť služby, ako aj samotný proces registrácie, a preto prichádzame s týmto návrhom, o ktorom môžeme ďalej diskutovať a náležite ho dopĺňať či vylepšovať.

Terénna sociálna služba	Poskytuje obligatórne: <ol style="list-style-type: none"> sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, preventívna aktivita, vyhľadávanie a mapovanie FO v nepriaznivej sociálnej situácií.
Ambulantná sociálna služba	Poskytuje obligatórne: <ol style="list-style-type: none"> sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, preventívna aktivita.
Pobytová sociálna služba	Prenocovanie poskytuje obligatórne: <ol style="list-style-type: none"> ubytovanie poskytnutím prístrešia na účel prenocovania, sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, preventívna aktivita, utváranie podmienok pre vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny, poskytovanie nevyhnutného ošatenia a obuvi, výdaj stravy a výdaj potravín, utváranie podmienok na upratovanie.

Pobytová sociálna služba	Ubytovanie poskytuje obligatórne: <ol style="list-style-type: none"> sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, ubytovanie na určitý čas, utváranie podmienok pre vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny, utváranie podmienok na prípravu stravy, výdaj stravy a výdaj potravín, utváranie podmienok na pranie, žehlenie a údržbu bielizne a šatstva, upratovanie/utváranie podmienok na upratovanie, poskytovanie nevyhnutného ošatenia a obuvi, preventívna aktivita.
---------------------------------	--

Prevenčia (ako samostatná hlava, spoločná pre všetky formy SS KI)

Zároveň navrhujeme, aby súčasťou novej právnej úpravy sociálnych služieb krízovej intervencie bola zakotvená ako samostatná hlava aj prevenčia – táto časť by mala mať najmä deklaratívny charakter a podčiarkovať dôležitosť samotnej prevencie pred vznikom nepriaznivej sociálnej situácie.

Predchádzať problémom je oveľa efektívnejšie a jednoduchšie, ako odstraňovať ich negatívne následky. Najefektívnejším spôsobom predchádzania neželaným sociálnym javom je práve prevenčia. Náplňou našej práce ako poskytovateľov sociálnych služieb by mala byť nielen podpora v oblastiach, v ktorých jedinec zlyháva, ale aj jeho podpora zatiaľ v neproblémových oblastiach života. Špecifické ciele budú vychádzať z odborného pohľadu na prevenciu – primárnu, sekundárnu a terciárnu.

E. Financovanie služieb krízovej intervencie a rozdelenie kompetencií verejnej správy

Kľúčovým v tejto zmene je aj zmena filozofie v procese financovania. Cieľom reformy je **zaviest' fungujúce, nielen deklarované, viaczdrojové financovanie** a to zo štátu (štátny rozpočet), regionálnej a lokálnej samosprávy, z projektových financií, súkromných zdrojov (napr. príjmy občana a jeho rodiny, dary, zbierky, sponzorstvo).

Navrhujeme, aby bolo financovanie základných obligatórných činností SS KI garantované štátom (z rozpočtu MPSVR SR), pričom ostatné činnosti budú financované obcami. Zároveň by sa výška príspevku z verejných zdrojov pre jednotlivé služby mala odvíjať od reálnych nákladov na poskytované činnosti a teda poskytovateľa, ktorí poskytujú komplexnejšie a kvalitnejšie činnosti (pod ktoré spadá napr. aj nízkoprahové poskytovanie služby), by mali byť financovaní vyšším príspevkom z verejných zdrojov.

Rovnako navrhujeme odmeňovať poskytovateľov a obec za efektívnu integráciu ľudí zo svojich služieb do bežného života. Toto financovanie by išlo ako bonus nad rámec financovania poskytovaných činností, ktoré má služba registrované a malo by byť motivačným prvkom pre poskytovanie kvalitnej služby, ktorá v maximálnej miere odráža potreby svojich klientov. Chceme tým posilniť snahu obcí a poskytovateľov riešiť situáciu klientov a pomáhať im vymaniť sa zo služieb krízovej intervencie.

Predpokladom poskytovania kvalitnej a dostupnej podpory a služieb pre občanov v rôznych nepriaznivých sociálnych situáciách, ktoré sú dlhodobo finančne poddimenzované, je:

- Rozdelenie financovania na
  - **základné** financovanie odvodené od obligatórných povinností jednotlivých služieb a
  - **ostatné**, ktorého výška sa odvodzuje od činností (mimo obligatórných), ktoré si služba registruje, aby v čo najväčšej miere poskytla komplexnú službu svojim klientom.

Navrhujeme, aby v prípade fyzických osôb v nepriaznivej sociálnej situácii bolo financovanie obligatórných činností SS KI garantované

štátom a ostatné činnosti v reálnej výške nákladov do-financované mestami/obcami s počtom obyvateľov nad 10 000. V prípade, že by si mestá/obce neplnili svoju povinnosť financovania by táto prešla na VUC. V praxi by bol pre obligatórne činnosti v novo navrhovaných službách (terénna SS, ambulantná SS, pobytová SS – prenocovanie a pobytová SS – ubytovanie) stanovený reálny finančný príspevok na základe reálnych nákladov vzniknutých pri ich vykonávaní. Ostatné činnosti by boli financované mestami s počtom obyvateľov nad 10 000 v reálnej výške nákladov podľa druhov vykonávaných činností, o ktoré sa daná služba rozšíri.

- **Zmena podmienok na poskytnutie príspevku na bývanie,** vrátane samostatnej legislatívnej úpravy príspevku na bývanie, nezávisle na dávkach a príspevkov v hmotnej núdzi ako nástroja na elimináciu chudoby bez potreby budovania drahých pobytových služieb pre ľudí, ktorí stratili bývanie.
- **Zrušenie delenia poskytovateľov podľa právnej formy a zriaďovateľa** pri financovaní Ústavou garantovaných služieb.
  - Nerozlišovanie medzi verejným a neverejným poskytovateľom SSKI
  - Neverejní poskytovatelia/súkromné organizácie – napr. neziskové organizácie, občianske združenia, cirkevné a charitatívne organizácie poskytujúce verejnoprospešné služby (SSKI) majú rovnaké právo na podporu financovania svojich klientov z verejných zdrojov
- **Vytvorenie podmienok a zabezpečenie dodržiavania zákonných povinností obcí.** Zároveň vnímame ako dôležité motivovať obce a poskytovateľov SSKI k riešeniu nepriaznivej sociálnej situácie občanov, napr. novým prerozdeľovaním podielových daní. Podobný princíp sa využíva v Austrálii (známy ako *Social Impact Bond*), ktorého základnou myšlienkou je finančne podporiť a odmeniť, za dosiahnutie pozitívnych výsledkov, subjekty, projekty alebo programy, ktoré riešia zložité sociálne problémy. Cieľom takéhoto spôsobu financovania je ušetriť financie z verejných zdrojov a znovu ich efektívne investovať. Vďaka efektívnemu poskytovaniu sociálnych služieb

sa v štátnom rozpočte vytvárajú úspory, z ktorých môže štát následne odmeniť úspešných a efektívnych verejných a neverejných aktérov, ako napr. mestá, samosprávy, regióny alebo samotných poskytovateľov sociálnych služieb krízovej intervencie. Táto forma financovania má byť doplnková ku financovaniu registrovaných činností (vid'. vyššie). V našom kontexte navrhujeme týchto 5 foriem podpory:

- Odmena pre poskytovateľa za rôzne stupne integrácie klienta (napr. za umiestnenie na trhu práce, za umiestnenie do bývania apod.) – pri tomto druhu odmeny navrhujeme analogický postup ako sa uplatňuje pri subjektoch sociálneho podnikania.
- Odmena pre poskytovateľa, resp. finančné zvýhodnenie, v prípade poskytovania nízkoprahových služieb (podľa § 24 ods. 3 zák. č. 448/2008 Z. z.).
- Odmena mesta/obce za integráciu klienta z jeho obvodu. – pri tomto druhu odmeny navrhujeme analogický postup ako sa uplatňuje pri subjektoch sociálneho podnikania.
- Zvýhodnenie lokality, kde sa poskytujú služby krízovej intervencie cez nižšie dane z nehnuteľností alebo dane za odvoz odpadu.
- Zvýhodnenie samospráv, ktoré majú služby krízovej intervencie cez vyšší podiel z podielových daní (keďže sú spádovou oblasťou aj pre iné samosprávy).
- **Potreba dôsledne vychádzať pri určovaní potrieb v sociálnych službách a následnom financovaní z komunitného plánovania sociálnych služieb.** Vytvoriť podmienky pre realizáciu partnerstiev, ako sú už aj dnes charakterizované v § 4 zák. č. 448/2008 Z. z., aby súčasne mohli byť alternatívou ku komunitným plánom ako priestor pre nastavovanie dostupnosti a kapacít sociálnych služieb v obci/meste.
- **Adekvátne nastavenie personálnych podmienok v nadväznosti na vykonávané činnosti a rozsah** týchto činností, pričom minimálny štandard by vychádzal z obligatórnych činností poskytovateľa danej sociálnej služby.

F. Zákony, ktorých sa navrhované zmeny dotknú

- **Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách**
- **Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o kuratele** – diskusia bola o hraniciach medzi 305-kou a 448-čkou
- **Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku** – diskusia sa dotkla potreby zrušiť vyžadovanie kolaudačného rozhodnutia k budove pri registrácii novej služby
- **Zákon č. 433/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní** – na ukončovanie bezdomovectva potrebujeme mať dostupné aj sociálne bývanie, zároveň by tu mal byť priestor pre podporu agentúry sociálneho bývania
- **Zákon 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi** – riešili sme potrebu zmeny a výšky príspevku na bývanie ako nástroja pri ukončovaní bezdomovectva a prevencii
- **Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti** – dotkli sme sa ho v kontexte diskusie o Agentúrach podporovaného zamestnávania (chýba tu zabezpečené financovanie) a prelínania sa so s činnosťou rozvoj pracovných zručností zakotvanej v zákone č. 448/2008 Z. z., zároveň nám chýba efektívny nástroj zamestnávania ľudí, ktorí sú znevýhodnení na trhu práce; doplniť, aby ľudia bez domova neboli automaticky vyradovaní z úradov práce, pretože potom nespádajú do opatrení určených pre dlhodobu nezamestnaných.
- **Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnom podnikaní** – rovnaká téma ako pri zákone o službách zamestnanosti
- **Zákon č. 576/2004 o zdravotnej starostlivosti** – financovanie ošetrovateľskej starostlivosti v sociálnych službách

Záver

Ideový návrh reformy sociálnych služieb krízovej intervencie predpokladá spracovanie novej legislatívy v oblasti sociálnych služieb, prípadne samostatnú právnu úpravu služieb krízovej intervencie s ohľadom na rozdielne potreby a z toho vyplývajúce činnosti pre rôzne cieľové skupiny, ktoré sa nachádzajú v krízovej alebo nepriaznivej sociálnej situácii.

Príloha: Výstupy z diskusie zo dňa 2. 12. 2021

K ideovému návrhu, ktorý bol vypracovaný pod záštitou Nezávislej platformy SocioFórum, o. z. a ktorý vznikol participatívnym procesom skupiny odborníkov a organizácií pracujúcich v sociálnych službách krízovej intervencie **prebehla dňa 2. 12. 2021 diskusia v rámci širšej skupiny**, ktorej sa zúčastnilo 22 poskytovateľov sociálnych služieb pracujúci s rôznymi cieľovými skupinami, zástupcov miest a iných inštitúcií. Účelom tejto diskusie bolo zozbierať názory a pripomienky k vypracovanému návrhu, ktoré sme sa snažili v čo najvyššej možnej miere zapracovať do finálnej verzie návrhu.

V rámci diskusie sme však narazili na niekoľko tém, ktoré bude nutné podrobnejšie rozdiskutovať nielen v rámci širšej skupiny, ale aj s ostatnými aktérmi v danej oblasti – odborníkmi, organizáciami, regionálnymi a lokálnymi samosprávami a v neposlednom rade s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Skupina odborníkov identifikovala nasledujúce témy, ktoré si vyžadujú komplexnejšiu diskusiu:

Doplnenie aktuálnych a návrh nových činností sociálnych služieb

- Potreba doplniť do zákona o sociálnych službách aktuálne **chýbajúcu činnosť súvisiacu s podporou sprevádzania detí k ukončeniu základnej školy alebo motivácia k štúdiu na strednej škole** napríklad cez rozšírenie činnosti *Pomoc pri príprave na školské vyučovanie a sprevádzanie dieťaťa do a zo školy a školského zariadenia* alebo *Bežné úkony starostlivosti o dieťa v rozsahu (podľa prílohy č. 4)*, prípadne doplnením tejto činnosti ako novej (odbornej) činnosti.
- Potreba do zákona zahrnúť podporu digitálnej gramotnosti detí, ale aj dospelých.
- V súvislosti s doplnením nových činností skupina odborníkov otvorila aj tému **činností, ktoré súvisia s realizáciou programov na podporu začleňovania do spoločnosti**. Ide napríklad o prácu s ľuďmi bez domova, ktorí sú zaradení do projektov s prvkami rozvoja pracovných zručností (napr. upratovanie v meste, zapojenie do predaja pouličného časopisu, zapojenie do pracovných činností v dobrovoľníckom centre poskytovateľa), prípadne iné integračné aktivity, ktoré vytvárajú podmienky pre rozvoj pracovných, prípadne sociálnych zručností a na ktoré sa nevzťahuje podmienka odborného vzdelania príslušnej činnosti v závislosti od vykonávanej činnosti. Táto činnosť by mohla byť doplnená v rámci sociálnej rehabilitácie, rozvoja pracovných zručností, príp. vytvorená ako nová „činnosť integračných aktivít“.
- Pri niektorých činnostiach (napr. **finančné a dlhové poradenstvo v sociálnych službách**) je potrebné ďalej diskutovať, či pridáme túto činnosť **ako kompetenciu k sociálnej práci**, a teda bude nutné sociálnym pracovníkom poskytovať v danej téme primerané školenia, alebo dané činnosti budú vykonávať odborníci z iných profesií (právnik, ekonóm, finančný poradca a pod.) čím umožníme vznik **multidisciplinárnych tímov**. Otázkou zostáva aj možnosť zabezpečovať takéto odborné činnosti externe.

- Časť poskytovateľov rieši ako **skíbiť dobrovoľnícku prácu v sociálnych službách alebo rôzne dobrovoľnícke aktivity**, ktoré čiastočne naplňajú definíciu poskytovania sociálnej služby, ktorá zároveň nie je registrovaná. Náš návrh je otvoriť diskusiu ako legislatívne takéto dobrovoľnícke činnosti ukotviť.
- Skupina odborníkov tiež identifikovala **potrebu poskytovania špeciálno-pedagogickej, liečebno-pedagogickej a pedagogickej starostlivosti pre deti** v rámci činností zákona o sociálnych službách (napr. diagnostika syndrómu CAN, podporné terapie a pod.)

Rozdelenie sociálnych služieb krízovej intervencie na 3 formy

- Nastavenie úplne novej koncepcie – **rozdelenia služieb krízovej intervencie na terénne, ambulantné a pobytové** predstavuje úplne unikátny pohľad na sociálne služby, ktorý SocioFórum prináša. Takáto zásadná zmena samozrejme otvára viacero otázok, najmä v oblasti nastavenia financovania, a preto bude potrebné rozpracovať nasledujúce body až na úroveň aplikačnej praxe:
  - **Nastaviť prehľadný a efektívny spôsob dopĺňania činností pri existujúcej službe** (mimo obligatórnych).
  - Potreba ďalšej diskusie ku činnostiam, ktoré majú byť v jednotlivých formách sociálnych služieb obligatórne.

Nastavenie personálnych podmienok a financovanie SS KI

- Ako pri každej zmene zákona o sociálnych službách, na konci záležití najmä na tom, aby bola práca s klientom primerane financovaná a financovanie stabilné a predvídateľné:
  - V Ideovom návrhu reformy SSKI navrhujeme financovanie reálnych nákladov pri činnostiach, ktoré má financovať samospráva. Obavy poskytovateľov sú, aby takéto financovanie bolo vymožiteľné.

- Medzi prijímateľov služieb krízovej intervencie patria aj obyvatelia miest pod 10 000 obyvateľov. Bude potrebné nájsť mechanizmus, aby mali tieto služby rovnako dostupné a zároveň sa povinnosť poskytovať služby krízovej intervencie nepreniesla na všetky samosprávy (čo by bolo neefektívne a nevyhnutné).
- Pre efektívne nastavovanie služieb je potrebné ich efektívne plánovanie na lokálnej úrovni. K tomuto má slúžiť komunitné plánovanie a/alebo regionálne partnerstvá (ako píšeme v Ideovom návrhu reformy SSKI). Cieľom je, aby sa príjemcovia služieb krízovej intervencie reálne objavovali v komunitných plánoch a sociálne služby sa nastavovali podľa ich reálnych potrieb a podľa dobre zozbieraných a spracovaných dát.
- V Ideovom návrhu reformy navrhujeme vytváranie multidisciplinárnych tímov, ktoré majú obsahovať odborníkov z rôznych profesií. Nie vždy je nutné/možné, aby títo externí odborníci boli priamo zamestnancami sociálnej služby. Pri nastavovaní financovania sociálnych služieb je teda potrebné vytvoriť priestor pre poskytovateľa nakupovať takéto služby aj externe.
- V kontexte **navrhovaných 5 foriem podpory inovatívneho financovania cez Social Impact Bond** je potrebné ich do praxe viac popísať. S týmto bodom súvisia aj:
  - **Potreba jasne a konkrétne nastaviť, čo by znamenala efektívna integrácia**, aby neboli poskytovatelia tlačení do kvantity, ale do kvality.
  - **Prechodné financovanie** – jednou z foriem „odmeny“ za efektívnu prácu s klientom, ktorá bola skupinou navrhnutá, je prechodné financovanie. V prípade úspešnej integrácie klienta a jeho odchode zo zariadenia, by daná služba mala financované miesto na tohto klienta dlhšie obdobie (napr. dva alebo viac mesiacov), aj keď by ho nemala obsadené novým klientom. Cieľom je, ako aj pri iných návrhoch v rámci Social Impact Bondoch, pozitívne odmeniť dobrú prácu s klientom.

- Skupina tiež hľadala mechanizmus ako podporiť kvalitnú prevenciu, ktorá pomáha ľuďom neprepadnúť a nepotrebovať tak viac služieb. Vnímame, že o prevencii by mala prebiehať ďalšia diskusia.
- **Bod, ktorý hovorí o adekvátnom nastavení personálnych podmienok, je námetom na širšiu diskusiu**, napríklad v súvislosti:
  - s tým, ako sa nastaví **personálne podmienky pri nových/navrhovaných činnostiach/službách** v zákone alebo,
  - s tým, aby sme pri nových činnostiach a komplexnejšej práci klientom, boli schopní ako sociálne služby nájsť zamestnancov, ktorí tieto služby budú chcieť a vedieť poskytovať (v Bratislave napríklad čelíme nedostatku **vhodných sociálnych pracovníkov**).

SocioFórum

Bratislava 2021